

7. Schultz T. Investment in Human Capital / T. Schultz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssc.wisc.edu/~walker/wp/wp-content/uploads/2012/04/schultz61.pdf>.
8. Партнерство Світовий банк – Україна. Огляд програм в країні (квітень 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Ukraine-Snapshot-ukr.pdf>.
9. Розвиток інтелектуального потенціалу та зовнішньоєміграційні процеси / [С. Вовканич, Х. Копистянська, Л. Ноджак] // Регіональна економіка. – 2004. – № 2. – С. 23–35.
10. Ринок праці України в умовах євроінтеграції. Ринок праці України: перспективи євроінтеграції : [монографія] / [І. Гнибіденко, Н. Кузнєцова, Ю. Маршавін, О. Могильний, Ю. Пінчук, М. Руженський, В. Федоренко]; за ред. І. Гнибіденка. – К. : ІПК ДСЗУ, 2012. – 289 с.
11. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір : [монографія] / за ред. Е. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, Прогр. розв. ООН в Україні, 2008. – 316 с.

Анотація. В статтю рассмотрені якісні параметри людського капіталу в контексті забезпечення його конкурентоспособності. Визначено два підходи до визначення причин низької ефективності капіталізації людського капіталу. Обґрунтовано поняття негативного людського капіталу. Встановлено заходи по мінімізації фiktивної складової людського капіталу. Досліджено роль освіти та мобільності в формуванні людського капіталу. Визначено пріоритетні напрями державної політики в стимулюванні внутрішньої мобільності учасників. Систематизовано процес підвищення конкурентоспособності людського капіталу шляхом синергетичного взаємодія людського, соціального капіталу та мобільності.

Ключевые слова: людський капітал, мобільність, соціальний капітал, конкурентоспособність.

Summary. The article describes the qualitative parameters of human capital in the context of its competitiveness. The two approaches are defined to determine the causes of low efficiency of human capital capitalization. The negative concept of human capital is proved. The measures to minimize the fictitious component of human capital are established. The role of mobility and education in human capital formation is researched. The priority areas of government policy in stimulating domestic mobility of researchers are determined. The process of improving the competitiveness of human capital through synergetic interaction of human and social capital and mobility is systematized.

Key words: human capital, mobility, social capital, competitiveness.

УДК 351.713:339.13.025

Матвійчук Л. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету*

Matviichuk L. O.

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Finance, Banking and Insurance Department
Khmelnytsky National University*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

CONCEPTUAL APPROACHES TO DEFINING THE NOTION OF “BUSINESS ACTIVITY OF AN ENTERPRISE”

Анотація. Стаття присвячена проблемі законодавчої та теоретичної невизначеності поняття господарської діяльності. В роботі розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності поняття «господарська діяльність підприємства». Проаналізовано положення нормативно-правових актів, що закріплюють визначення господарської діяльності. Досліджено сутнісні ознаки та характеристики поняття. На основі критичного аналізу запропоновано авторське бачення поняття «господарська діяльність підприємства».

Ключові слова: підприємство, зміст поняття, господарська діяльність, сутнісні характеристики, ознаки господарської діяльності.

Вступ та постановка проблеми. Система управління сучасним підприємством потребує ефективних засобів комплексного вирішення стратегічних і оперативних

завдань. Її можна вдосконалити лише за умови системного підходу до організації господарської діяльності підприємства. Проблеми, що виникають у процесі господар-

ської діяльності, є досить різноманітними, однак усі вони зумовлені недостатньо ефективною організацією процесу управління на підприємстві, спрямованого на швидке реагування на стрімкі зміни зовнішнього середовища, пошук нових методів управління та їх інформаційного забезпечення.

В умовах девальвації національної грошової одиниці та військово-політичних викликів, які постають перед вітчизняними суб'єктами господарювання, виникає необхідність детального дослідження сутності та особливостей організації господарської діяльності як головного поняття, з якого починаються становлення економіки країни та її державне регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складні процеси, які відбуваються в економіці України, вимагають поглиблення знань з теоретичних і практичних питань управління господарською діяльністю вітчизняних підприємств для досягнення й підтримки високого рівня фінансової стійкості та конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Теоретичні, методологічні й практичні аспекти управління господарською діяльністю знайшли відображення в працях багатьох вітчизняних й зарубіжних учених, таких як, зокрема, В.В. Лаптев, О.М. Вінник, Г.Л. Знаменський, В.С. Щербина. Проте аналіз наукових досліджень виявив, що сьогодні в економічній літературі не існує єдності стосовно трактування сутності поняття «господарська діяльність підприємства», що значно ускладнює процес ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Актуальність, практична значущість, недостатня розробленість і недослідженість вказаних питань зумовили вибір теми статті та визначили її мету.

Метою роботи є поглиблення теоретико-методологічних підходів до визначення економічної сутності поняття «господарська діяльність підприємства», формування

теоретичних основ господарської діяльності підприємства та виокремлення основних її ознак.

Результати дослідження. Поняття «господарська діяльність», без сумніву, є головним поняттям господарського права, а отже, основним інструментом всього правового регулювання економіки. Стратегія і тактика державного управління економікою, увесь термінологічний апарат господарського законодавства будуються навколо поняття «господарська діяльність» [1]. Узагальнюючи погляди науковців на категорію «господарська діяльність підприємства» (табл. 1), наведемо та прокоментуємо найбільш розповсюджені дефініції цього поняття.

На основі проведеного аналізу відзначимо, що серед вчених і практиків існують неоднозначні погляди щодо трактування господарської діяльності підприємства. Крім того, сутність цього поняття по-різному розкривається в різних нормативно-правових актах, що й зумовлює необхідність аналізу таких джерел.

Вперше в Україні визначення господарської діяльності було подано в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Так, відповідно до положень Закону, господарська діяльність трактується як діяльність, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару, що, на нашу думку, є неправомірним, оскільки, по-перше, таке визначення не враховує сферу послуг, а по-друге, нематеріальні блага не завжди можуть виступати у формі товару; оскільки, відповідно до Цивільного кодексу України, нематеріальними благами є, окрім інформації та результатів інтелектуальної, творчої діяльності, ще й здоров'я, життя, честь, гідність і ділова репутація, ім'я (найменування), авторство, свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, а також інші блага, які охороняються цивільним законодавством [11]. Схоже трактування поняття «господарська діяльність» наведено і у фінансово-економічному

Таблиця 1

Сутнісне наповнення поняття «господарська діяльність підприємства»

Автор	Визначення
Господарський кодекс [2]	Діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.
Податковий кодекс [3]	Діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, дорученнями та агентськими договорами.
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [4]	Будь-яка діяльність, зокрема підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару.
Методика визначення відносин контролю [5]	Діяльність юридичних осіб, зокрема органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю та/або фізичних осіб з виробництва, реалізації, придбання товарів, а також здійснення ними контролю над іншою юридичною чи фізичною особою.
О.М. Вінник [6]	Суспільно-корисна діяльність суб'єктів господарювання щодо виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх реалізації за плату (як товару), що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів, здійснюється професійно та зазнає значного регулювання з метою соціального спрямування економіки.
Т.С. Васильєва [7]	Суспільно корисна діяльність суб'єктів господарювання щодо систематичного виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою реалізації їх за плату (як товару).
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк [8]	Будь-яка діяльність, зокрема підприємницька, пов'язана з виробництвом та обміном (реалізацією) матеріальних та нематеріальних благ, що є товаром.
В.Г. Швець [9]	Діяльність, що пов'язана з виробництвом, обміном і споживанням матеріальних і нематеріальних благ.
В.В. Лаптев [10]	Діяльність, яка пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг, а також із забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами.

Джерело: систематизовано автором

словнику за редакцією А.Г. Загороднього, Г.Л. Вознюк [8] та у дослідженнях В.Г. Швець [9].

Наступне визначення господарської діяльності як будь-якої діяльності, зокрема підприємницької, юридичних осіб, а також фізичних осіб-підприємців, пов'язаної з виробництвом (виготовленням) продукції, торгівлею, наданням послуг, виконанням робіт, було подано у Законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III. Проте уже в новій редакції Закону від 2 березня 2015 р. № 222-VIII визначення господарської діяльності не подається.

У Методиці визначення відносин контролю господарська діяльність [5] трактується виключно як діяльність виробництва, реалізації, придбання товарів, отже, не враховує невиробничу сферу, а також підкреслює функцію контролю, що здійснюється суб'єктами господарювання. Такий підхід, на нашу думку, потребує суттєвого доопрацювання, оскільки значно звужує сутність поняття, а виокремлення лише функції контролю нівелює існування інших важливих функцій управління, таких як планування, організація та мотивація.

У науковій літературі вважається, що закріплене в Господарському кодексі України визначення господарської діяльності є найповнішим та містить більш детальну характеристику господарської діяльності, ніж поняття, що закріплені в інших нормативно-правових актах. Однак, як зазначають дослідники, зокрема В.М. Гайворонський і В.П. Жущман, до цього слід додати, що господарювання означає здійснення економічно значущої діяльності, метою якої є здобуття господарської вигоди, тобто не тільки одержання прибутку, але й задоволення суспільних потреб. Адже задоволення суспільних потреб є кінцевою метою виготовлення продукції у виробничій системі з використанням природних ресурсів. Саме потреби є рушійною силою розвитку виробництва, збереження і відтворення природних ресурсів [12, с. 3]. Фактично така позиція відображена в інших нормах Господарського кодексу (ч. ч. 1, 2 ст. 3), проте не знайшла свого вираження у визначенні поняття, що свідчить про необхідність його доповнення та внесення чіткості у визначення його змісту.

Також досить дискусійним є трактування господарської діяльності як діяльності суб'єктів господарювання, оскільки у ст. 55 Господарського кодексу суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [2]. Таким чином, виникає плутанина, хто ж все таки є суб'єктами господарювання та що ж таке господарська діяльність.

І останнє з прийнятих на законодавчому рівні визначень господарської діяльності наведено у Податковому кодексі від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [3]. Податковий кодекс трактує господарську діяльність виключно як підприємницьку діяльність, оскільки зазначає спрямування такої діяльності на отримання доходу, тому не враховує наявність некомерційної господарської діяльності, яка може здійснюватися і без мети одержання прибутку. Проте у Податковому кодексі зазначається, що господарська діяльність може провадитися як господарюючим суб'єктом самостійно, так і через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами, що розширює сутність поняття.

Відсутність єдиного трактування господарської діяльності у чинних нормативно-правових актах не тільки не сприяє гармонізації господарського законодавства, але й вносить плутанину щодо його використання, що обумовлює наявність значної кількості різного роду практичних проблем.

Вирішити ці проблеми у своїх дослідженнях пропонує, зокрема, О.М. Вінник [6], який розглядає господарську діяльність через призму підприємницької діяльності, зазначаючи метою виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг їх реалізацію за плату (як товару), отже, не враховує наявність некомерційної господарської діяльності. Автор підкреслює такі характеристики господарської діяльності, як суспільна корисність та професійність, а також робить акцент на регулюванні господарської діяльності з метою соціального спрямування економіки. Так, дійсно, у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг виявляються приватні інтереси, інтереси товаровиробників, суспільства і держави, трудових колективів, споживачів, що породжує необхідність їх узгодження.

Т.С. Васильєва [7] у своїх дослідженнях також розглядає господарську діяльність як суспільно корисну та акцентує увагу на її систематичності. Автор, як і попередні дослідники, розглядає лише комерційну діяльність та не враховує те, що господарська діяльність може здійснюватися і без мети одержання прибутку.

В.В. Лаптев [10] у своїх дослідженнях підходить досить стримано до трактування поняття «господарська діяльність» і, на нашу думку, не розкриває його сутність повною мірою. Автор акцентує увагу на тому, що господарська діяльність пов'язана із забезпеченням виробників товарів, робіт послуг необхідними ресурсами, однак не пояснює, які ресурси має на увазі, що не дає змогу розкрити сутність цього поняття.

Визначивши змістовні характеристики господарської діяльності, розглянемо основні ознаки цього поняття (табл. 2).

Найчастіше у своїх дослідженнях науковці виділяють таку ознаку господарської діяльності, як сфера здійснення та поєднання приватних і публічних інтересів. Також більшість авторів виокремлює зміст (мету) діяльності, вартісний характер та статус суб'єкта господарювання. Як видно з табл. 2, кількість ознак варіюється від 4 до 7. Таке різноманіття ознак господарської діяльності пов'язане зі складністю та синтетичністю зазначеного поняття, а також із відсутністю єдиного підходу до його визначення.

Ми вважаємо, що не всі із перелічених ознак варто враховувати під час розкриття сутності господарської діяльності, оскільки одні ознаки надто звужують це поняття, а інші, навпаки, сприяють виникненню плутанини стосовно його змісту. Наприклад, виділення такої ознаки, як систематичність діяльності, не дає змогу відносити до господарської діяльності несистематичну діяльність фізичних осіб, що не зареєстровані як підприємці, яка полягає у продажу вироблених, перероблених та придбаних речей, товарів, реалізації власної сільсько-господарської продукції, що вирощена самостійно на земельних ділянках, наданих їм у розмірах, встановлених Земельним кодексом України для ведення садівництва та/або для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибні ділянки), та/або для індивідуального дачного будівництва; особистого селянського господарства та/або земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості).

Щодо такої ознаки, як нерозривне поєднання в господарській діяльності майнового елементу з організацій-

Матриця підходів до визначення ознак господарської діяльності підприємства

Ознака господарської діяльності	Автор							Всього
	О.М. Вінник [6]	О.Б. Андрєєва, Ю.М. Жорнокуй, О.П. Істманець [13]	Т.С. Васильєва [7]	Ю.П. Бурило [14]	В.С. Мілаш [15]	В.С. Щербина [16]	Г.В. Смолин [17]	
сфера здійснення	+	+	+	+	+	+	+	7
зміст (мета) діяльності	+		+	+	+	+		5
вартісний характер	+	+	+	+		+		5
статус суб'єкта господарювання	+	+	+	+	+		+	6
поєднання приватних та публічних інтересів	+	+	+	+	+	+	+	7
систематичність			+					1
цінова визначеність		+					+	2
професійні засади здійснення		+		+		+	+	4
нерозривне поєднання майнового та організаційного елементів				+				1
Всього	5	6	6	7	4	5	5	38

Джерело: систематизовано автором

ним, то вона має виключно правовий характер і полягає у тому, що господарська діяльність як об'єкт правового регулювання потребує застосування норм як приватного, так і публічного права.

На основі проведеного аналізу ми вважаємо за доцільне виокремити такі ознаки господарської діяльності.

1) Сфера здійснення – суспільне виробництво (господарська сфера).

2) Зміст – виробництво та реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг відбуваються не для власних потреб виробника, а для задоволення потреб інших осіб – споживачів.

3) Вартісний характер – в межах господарської діяльності реалізується продукція, виконуються роботи, надаються послуги, які можливо оцінити у грошовому еквіваленті.

4) Особливий суб'єктний склад – господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання, якими, відповідно до ст. 55 Господарського кодексу, є господарські організації (юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до законодавства, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку), а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці [2]. Окрім того, ми вважаємо за доцільне відносити до складу суб'єктів господарювання і фізичних осіб, які не зареєстровані як підприємці, проте реалізують товари, здійснюють продаж вироблених, перероблених та придбаних речей, товарів, реалізацію власної сільськогосподарської продукції, що вирощена самостійно на земельних

ділянках, наданих їм у розмірах, встановлених Земельним кодексом України.

5) Поєднання приватних інтересів виробника (в одержанні прибутку чи інших вигод/переваг від господарської діяльності) та публічних інтересів (суспільства в особі широкого кола споживачів – в отриманні певних благ; держави – в отриманні прибутків та інших обов'язкових платежів від суб'єктів господарювання; територіальної громади – в забезпеченні зайнятості членів громади шляхом їх залучення на засадах індивідуального підприємництва чи трудового найму суб'єктами господарювання до господарської діяльності; у задоволенні потреб громади в певних роботах, послугах, продукції; в участі суб'єктів господарювання у вирішенні завдань територіальної громади в благоустрої; у сплаті місцевих податків та зборів тощо) [6, с. 8–13].

6) Виконання на професійній основі.

7) Здійснення в межах чинного законодавства.

Вказані загальні риси господарської діяльності набувають додаткового специфічного забарвлення в кожній конкретній галузі чи сфері національної економіки.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши сутність та зміст поняття «господарська діяльність», ми вважаємо за доцільне трактувати його як самостійну, суспільно корисну діяльність юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізичних осіб, спрямовану на виготовлення і реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг, що мають цінну визначеність, яка поєднує приватні і публічні інтереси та здійснюється в межах чинного законодавства. Такий підхід підкреслює основні ознаки господарської діяльності та робить акцент на необхідності дотримуватися вимог чинного законодавства, що особливо актуально в умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Бринцев О.В. До питання про визначення поняття господарської діяльності / О.В. Бринцев // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 6. – С. 63–67.
2. Господарський кодекс від 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Методика визначення відносин контролю : Розпорядження комітету від 24 грудня 2002 р. № 397-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
6. Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій / О.М. Вінник. – К. : Атіка, 2004. – 624 с.
7. Васильєва Т.С. Господарська діяльність як об'єкт адміністративно-правового режиму / Т.С. Васильєва // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 169–174.
8. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
9. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : [навч. посіб.] / В.Г. Швець. – К. : Знання-Прес, 2003. – 444 с.
10. Лаптев В.В. Теоретические проблемы хозяйственного права / В.В. Лаптев. – М. : Наука, 1975. – 412 с.
11. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. Господарське право України : [підруч.] / за ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – Х. : Право, 2005. – 382 с.
13. Господарське право України : [підручник] / [О.Б. Андрєєва, Ю.М. Жорнокуй, О.П. Гетманець та ін.]. – Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. – 340 с.
14. Бурило Ю.П. Сутність та ознаки господарської діяльності в інформаційній сфері / Ю.П. Бурило // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 140–146.
15. Мілаш В.С. Господарське право : курс лекцій : у 2 ч. / В.С. Мілаш. – Х. : Право, 2008– . – Ч. 1. – 2008. – 496 с.
16. Щербина В. С. Господарське право : [підручник] / В.С. Щербина. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
17. Смолин Г.В. Господарське право України. Загальна частина : [навч. посібник] / Г.В. Смолин. – Львів : ЗУКЦ, 2011. – 428 с.

Анотація. Стаття посвячена проблеме законодательной и теоретической неопределенности понятия хозяйственной деятельности. В работе рассмотрены теоретические подходы к определению сущности понятия «хозяйственная деятельность предприятия». Проанализированы положения нормативно-правовых актов, которые закрепляют определения хозяйственной деятельности. Исследованы сущностные признаки и характеристики понятия. На основе критического анализа предложено авторское видение понятия «хозяйственная деятельность предприятия».

Ключевые слова: предприятие, содержание понятия, хозяйственная деятельность, сущностные характеристики, признаки хозяйственной деятельности.

Summary. The article deals with the problem of legal and theoretical uncertainty in defining the concept of “business activity of an enterprise”. This article is devoted to the problem of legal uncertainty and theoretical concepts of business. The paper considers theoretical approaches to defining the essence of the concept of “economic activity of the enterprise”. Analyzed the provisions of regulations that reinforce the definition of economic activity. Investigated essential features and characteristics of the concept. Based on a critical analysis of proposed authors’ view the concept of business enterprise.

Key words: enterprise, meaning of concept, economic activity, essential characteristics, characteristics of economic activity.

УДК 339.13:338.439.5:634.1+634.7(477)

Матвійчук Н. П.

*аспірант кафедри економіки
Уманського національного університету садівництва*

Matviichuk N. P.

*Graduate Student of the Department of Economics
Uman National University of Horticulture*

АНАЛІЗ РИНКУ ПЛОДОВО-ЯГІДНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

THE MARKET ANALYSIS HORTICULTURAL PRODUCTS OF UKRAINE

Анотація. У статті наведено результати досліджень ринку плодово-ягідної продукції України. Визначено основні аспекти його функціонування. Представлено міжнародний досвід виробництва та реалізації плодово-ягідної продукції. Сформульовано рекомендації з визначення перспективних напрямів розвитку ринку плодово-ягідної продукції в Україні.

Ключові слова: плодово-ягідна продукція, розвиток, садівництво, інноваційна діяльність, експорт, імпорт, сертифікація.

Вступ та постановка проблеми. З посиленням впливу глобалізаційних процесів на економіку нашої країни галузь садівництва повинна розвиватись відповідно до загальносвітових тенденцій підвищення конкурентоспроможності та бути експортоорієнтованою. Садівництво є традиційною галуззю сільського господарства України.

Плодово-ягідна продукція має велике значення у забезпеченні продовольчої безпеки. Рівень самозабезпеченості продукцією галузі в 2015 р. становив 92,3%, що з урахуванням порівняно низьких обсягів споживання свідчить про недостатнє використання потенційних можливостей розвитку садівництва.